

Δραστηριότητες για τη προώθηση/ενίσχυση δεξιοτήτων Θεωρίας του Νου

Μισαηλίδη Πλουσία
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ακολούθως παρουσιάζεται μια σειρά δραστηριοτήτων για την ενίσχυση της θεωρίας του νου (ΘτΝ) των μαθητών σας στο σχολείο. Οι δραστηριότητες αποσκοπούν στην ενίσχυση διαφορετικής διάστασης της ΘτΝ η κάθε μία.

Α. Δραστηριότητες κατανόησης – εσωτερίκευσης – χρήσης νοητικού λεξιλογίου

Στόχος: Οι δραστηριότητες αυτού του τύπου αποσκοπούν να προωθήσουν την ικανότητα των μαθητών σας να: (α) εντοπίζουν νοητικούς όρους (σκέφτομαι, ξέρω, γνωρίζω, θυμάμαι, θέλω, εύχομαι, πιστεύω, νομίζω, αναρωτιέμαι, έχω τη γνώμη κ.λπ.) και όρους που εκφράζουν συναισθήματα (χαίρομαι, λυπάμαι, ντροπή, θυμός, αναστάτωση, απελπισία κ.λπ.) σε σχολικά κείμενα, βιβλία, εφημερίδες κ.ά., (β) να κατανοήσουν και να εσωτερικεύσουν το νόημά τους μέσα από τη συζήτηση γι' αυτούς και (γ) να ενθαρρυνθούν να τους χρησιμοποιούν στο πλαίσιο των καθημερινών αλληλεπιδράσεών τους.

Ενδεικτική Δραστηριότητα Α.1:* Εντοπίστε σε ένα από τα βιβλία τα οποία χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας ή σε άλλα βιβλία/εφημερίδες κ.λπ., ένα κείμενο το οποίο περιέχει αναφορές στο νου και τα συναισθήματα (π.χ., του/της συγγραφέως, των προσώπων/ηρώων που περιγράφονται σε αυτό). Για παράδειγμα, στο βιβλίο της Γλώσσας της έκτης τάξης του Δημοτικού, συγκεκριμένα στην ενότητα 17, υπάρχει ένα κείμενο με τίτλο: «*Σκέψεις ενός παιδιού για τον πόλεμο*».

1. Ζητήστε από τους μαθητές να διαβάσουν προσεκτικά το κείμενο.
2. Ακολούθως, ζητήστε τους να υπογραμμίσουν πάνω σε αυτό όλες τις λέξεις που δηλώνουν νοητικές καταστάσεις (θέλω, πιστεύω, γνωρίζω, θυμάμαι κ.λπ.) ή συναισθήματα (π.χ., απελπίζομαι).
3. Ζητήστε από τους μαθητές να εξηγήσουν το νόημα κάθε λέξης.
4. Κατόπιν, να αντικαταστήσουν τις συγκεκριμένες λέξεις με άλλες που δηλώνουν την ίδια νοητική ή συναισθηματική κατάσταση (π.χ., επιθυμώ ή εύχομαι αντί του θέλω / νομίζω αντί του πιστεύω κ.λπ.).

5. Ζητήστε τους ακολούθως να χρησιμοποιήσουν τις λέξεις που εντόπισαν στο κείμενο ή/και τα συνώνυμά τους για να φτιάξουν προτάσεις που δηλώνουν τις δικές τους: επιθυμίες, πεπιοθήσεις, συναισθήματα κ.ά. Κατόπιν να διαβάσουν ο ένας στον άλλο τις προτάσεις που έγραψε ο καθένας και να εξηγήσουν τη σημασία τους.

Επαναλάβετε τη δραστηριότητα με άλλα κείμενα που προσφέρονται γι' αυτό το σκοπό.

.....

B. Δραστηριότητες για την ενίσχυση της ικανότητας ανάληψης της προοπτικής των άλλων

Στόχος: Οι δραστηριότητες αυτές στοχεύουν στην προώθηση της ικανότητας των μαθητών να κατανοούν τις διαφορετικές προοπτικές/απόψεις δύο ή περισσότερων ατόμων για την ίδια κατάσταση.

Ενδεικτική Δραστηριότητα B.1:

1. Χωρίστε τους μαθητές σε ομάδες των 2-3 ατόμων. Στη συνέχεια, δώστε τους φωτοτυπίες με 2-3 σύντομες ιστορίες όπως αυτή που δίνεται ακολούθως ως παράδειγμα και ζητήστε τους να τις διαβάσουν προσεκτικά.
2. Ζητήστε από τους μαθητές να σκεφτούν πιο αναλυτικά και να συζητήσουν τις κοινωνικές καταστάσεις που παρουσιάζονται στην κάθε ιστορία βάζοντας τον εαυτό τους στη θέση των κεντρικών ηρώων.
3. Ζητήστε από τους μαθητές να γράψουν σε ένα χαρτί τις απαντήσεις τους στις ερωτήσεις που ακολουθούν την ιστορία.
4. Μόλις οι μαθητές σημειώσουν τις απαντήσεις τους, ξεκινήστε τη συζήτηση καλώντας τους να διαβάσουν τις απαντήσεις που έδωσαν στην κάθε ερώτηση.
5. Αφήστε τη συζήτηση να εξελιχθεί και προσπαθήστε να βοηθήσετε όλους τους μαθητές να μιλήσουν για τις προοπτικές/απόψεις των βασικών χαρακτήρων κάνοντάς τους επιπλέον ερωτήσεις σχετικά με τις νοητικές τους καταστάσεις (π.χ. συναισθήματα, επιθυμίες, πεπιοθήσεις, προθέσεις).
6. Όταν ολοκληρωθούν οι απαντήσεις των μαθητών, προχωρήστε στην επόμενη ιστορία και επαναλάβετε τη διαδικασία.

7. Ζητήστε από τους μαθητές της κάθε ομάδας να γράψει μία νέα ιστορία στην οποία να αναδεικνύονται οι προοπτικές/απόψεις δύο ή περισσότερων ατόμων.

Παράδειγμα Ιστορίας

Φαντάσου τον εαυτό σου στην ακόλουθη κατάσταση:

«Ζητάς από τον φίλο σου να πάτε σινεμά το απόγευμα για να δείτε μια ταινία. Λες στον φίλο σου ότι η ταινία ξεκινάει στις 7.30. Αργότερα, ανακαλύπτεις ότι έχεις κάνει λάθος, η ταινία ξεκινάει μισή ώρα αργότερα (στις 8.00). Στέλνεις μήνυμα στον φίλο σου για να τον ενημερώσεις για την αλλαγή, αλλά, χωρίς να το γνωρίζεις, το μήνυμά σου δεν φτάνει ποτέ σε αυτόν. Τελικά, πηγαίνεις στο σινεμά και βλέπεις την ταινία μόνος σου. Ο φίλος σου έρχεται στο σινεμά, αλλά ανακαλύπτει ότι η ταινία άρχισε πολύ νωρίτερα και αναγκάζεται να φύγει. Την επόμενη μέρα, συναντάς τον φίλο σου στο πάρκο. Διαφωνείτε για το αν τον/την ενημέρωσες για τη σωστή ώρα που θα ξεκινούσε η ταινία.»

Ερωτήσεις:

Τι θα κάνεις;

1. Αρχίζεις να σκέφτεσαι αρνητικά για τον/τη φίλο/η σου;
2. Θέλεις να κατανοήσεις καλύτερα τον/τη φίλο/η σου, προσπαθώντας να σκεφτείς το πώς σκέφτεται εκείνος/η το τι έγινε από τη δική του/της σκοπιά;
3. Σκέφτεσαι ότι υπάρχουν δύο πλευρές σε κάθε θέμα και προσπαθείς να τις λάβεις υπόψη και τις δύο;
4. Πάντα προσπαθείς να παίρνεις υπόψη την άποψη των άλλων σε μια διαφωνία προτού πεις κάτι ή πάρεις μια απόφαση;

..... _____

Γ. Δραστηριότητες για την ενίσχυση της ικανότητας απόδοσης νοητικών καταστάσεων και συναισθημάτων στους άλλους

Στόχος: Οι δραστηριότητες αυτού του τύπου στοχεύουν στην προώθηση της ικανότητας των μαθητών σας να κατανοούν σύνθετες νοητικές καταστάσεις.

Ενδεικτική δραστηριότητα Γ.1: Χωρίστε τους μαθητές σε ομάδες των 2-3 ατόμων. Ζητήστε τους στη συνέχεια να διαβάσουν την ιστορία και να απαντήσουν στις ερωτήσεις που την ακολουθούν.

Είναι απόγευμα και η Μαίρη βγαίνει από το σπίτι της για να πάει να αγοράσει γάλα από το παντοπωλείο. Ξαφνικά, βλέπει ένα αγόρι πάνω στο ποδήλατο του γείτονά της. Σκέφτεται να τρέξει πίσω του για να πάρει το ποδήλατο και να το επιστρέψει στον γείτονά της. Ευτυχώς τα καταφέρνει να σταματήσει το αγόρι και να του πάρει το ποδήλατο. Το αγόρι τρέχει μακριά. Η Μαίρη ανεβαίνει πάνω στο ποδήλατο για να το επιστρέψει στον γείτονά της. Εκείνη τη στιγμή, ο γείτονας ανοίγει την πόρτα του σπιτιού του και τη βλέπει τη Μαίρη πάνω στο ποδήλατο. «Ο γείτονας πιστεύει αμέσως ότι η Μαίρη σκόπευε να του κλέψει το ποδήλατο». Αρχίζει να φωνάζει: «Βοήθεια. Αυτό το κορίτσι μου κλέβει το ποδήλατο! Σταματήστε την κλέφτρα ποδηλάτων!

Αφού διαβάσουν όλοι προσεκτικά την ιστορία, ζητήστε τους να συζητήσουν τι σκεφτόταν και τι αισθάνθηκε ο κάθε ήρωας. Όταν ολοκληρώσουν τη συζήτηση, θα πρέπει να σημειώσουν σε ένα χαρτί τις απαντήσεις τους στις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Τι σκέφτηκε το αγόρι όταν πήρε το ποδήλατο;
2. Πώς αισθάνθηκε το αγόρι όταν τον πλησίασε η Μαίρη;
3. Ποια ήταν η πρόθεση της Μαίρης όταν είδε το αγόρι να παίρνει το ποδήλατο και να τρέχει; Τι σκόπευε να κάνει;
4. Γιατί ο γείτονας άρχισε να φωνάζει: «Βοήθεια, βοήθεια! Σταματήστε την κλέφτρα ποδηλάτων!»;
5. Τι σκέφτηκε η Μαίρη για την αντίδραση του γείτονα;
6. Μπορεί η Μαίρη να πει ή να κάνει κάτι για να σταματήσει τις φωνές του γείτονά της; Τι; Αν το κάνει αυτό, γιατί θα σταματήσει ο γείτονας να φωνάζει;

Επαναλάβετε τη δραστηριότητα με άλλα κείμενα από τα βιβλία των μαθητών ή αλλού που προσφέρονται για τον ίδιο σκοπό.

.....

Δ. Δραστηριότητες για την ενίσχυση της ικανότητας κατανόησης της διαφοράς ανάμεσα σε “αυτό που λέγεται” και “αυτό που εννοείται”

Στόχος: Οι δραστηριότητες αυτές αποσκοπούν να βοηθήσουν τους μαθητές να κατανοήσουν τις νοητικές καταστάσεις (π.χ., πρόθεση, πεποίθηση) και τα συναισθήματα του ομιλητή στις περιπτώσεις που “αυτό που λέει” είναι διαφορετικό από “αυτό που εννοεί”. Για παράδειγμα, τέτοιες περιπτώσεις “μη κυριολεκτικού” λόγου είναι η ειρωνεία, ο σαρκασμός, η μπλόφα, το λευκό ψέμα κ.λπ.

Ενδεικτική Δραστηριότητα Δ.1: Αναζητήστε λογοτεχνικά κείμενα (ποιήματα, πεζά) στο βιβλίο του μαθητή ή αλλού που περιλαμβάνουν παραδείγματα ειρωνείας, σαρκασμού, λευκών ψεμάτων κ.λπ. (σε όλες τις περιπτώσεις «αυτό που λέγεται» πρέπει να είναι αντίθετο από «αυτό που εννοείται»).

1. Ζητήστε από τους μαθητές να διαβάσουν προσεκτικά το κάθε κείμενο και να εντοπίσουν σε αυτό τις προτάσεις που εκφράζουν ειρωνεία/σαρκασμό/λευκό ψέμα κ.λπ.
2. Κατόπιν, να σκεφτούν την πρόθεση του συγγραφέα, τι επιδιώκει να πετύχει μέσα από αυτό το ειρωνικό/σαρκαστικό/χιουμοριστικό σχόλιο
3. Να εξηγήσουν αν αυτό που λέει συμπίπτει με αυτό που πιστεύει ή όχι.
4. Να σκεφτούν ποια ήταν η συναισθηματική κατάσταση του συγγραφέα (χαρά, μελαγχολία, θυμό κ.λπ.) όταν έκανε το συγκεκριμένο σχόλιο
5. Να εξηγήσουν πώς η συγκεκριμένη πρόταση θα εκληφθεί και θα ερμηνευτεί από τους αποδέκτες της

.....

***Προσαρμογή Δραστηριότητας Β.1: για ΦΥΣΙΚΟΥΣ μόνο**

Παρουσιάστε τη δραστηριότητα στο *Φύλλο Εργασίας 1: Από τον Ηλεκτρισμό στο Μαγνητισμό – Ένας Ηλεκτρικός (ιδιο-)Κινητήρας*. Ζητήστε από τους μαθητές να απαντήσουν στις ερωτήσεις της άσκησης α για τον τρόπο λειτουργίας κάθε μίας από τις εικονιζόμενες μηχανές/ συσκευές/εργαλεία και κατόπιν ζητήστε τους να σκεφτούν τι θα πίστευε και πώς θα εξηγούσε τη λειτουργία τους ένα άλλο πρόσωπο, συγκεκριμένα ένας ηλεκτρολόγος μηχανικός και ένας ενήλικας άνω των 80 ετών που δεν

έχει γνώσεις ηλεκτρομηχανικής. Ζητήστε τους να πουν γιατί ο κάθε ένας έδωσε τις συγκεκριμένες απαντήσεις.

Επαναλάβετε τη δραστηριότητα με άλλα κείμενα που προσφέρονται για τον ίδιο σκοπό.